

BOCÁNOVÁ, Martina – PRIEČKO, Martin – SLOBODOVÁ-NOVÁKOVÁ, Katarína. *Kopánka – Execír. K dejinám mestskej štvrte*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. 149 s. ISBN 978-80-8105-831-8.

Tatána Součková

Kopánka neboli Execír je jednou z čtvrtí sedmého největšího slovenského města Trnavy. Toto centrum Trnavského samosprávného kraje, kterému bývá pro jeho bohatou sakrální architekturu přezdíváno „malý Řím“, však kromě honosných chrámů a univerzitních budov skrývá také lokality, které dlouhá léta stály mimo trnavský kulturní a intelektuální život. Šlo o městské čtvrti, které se ocitly za původními hradbami města a v nichž se zhruba od poloviny 19. století usazovali námezdní pracovníci, zaměstnanci průmyslových podniků a nově příchozí obyvatelé rozrůstajícího se města. Takovou čtvrtí je i Kopánka, dnes jedna z vyhledávaných trnavských lokalit. O jejím vývoji, který prošel velkými proměnami po stránce urbanistické i kulturně-společenské, pojednává publikace z pera trojice etnologů z Katedry etnologie a mimoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnavě.

Kniha svým obsahem stojí na pomezí regionální historie, urbání antropologie a etnologie. Úvodní část a první kapitola pojednávající o životě Kopánky a jejích obyvatel od autorky Kataríny Slobodové-Novákové představují obecný náhled na problematiku výzkumu urbáního prostoru. Autorka se opírá o teoretické východisko „města jako mikrokosmu společnosti“, které můžeme vnímat, spolu s urbáním sociologem Robertem Parkem, také jako „mozaiku malých světů, které se dotýkají, ale nepřekrývají“. Tento koncept se prolíná celým výkladem Slobodové-Novákové, která ve stručnosti, avšak přesto po faktografické stránce dostatečně (vzhledem k množství dostupných informací k historii Kopánky) shrnuje a hodnotí její vývoj v proměnách času. Text je doplněn o citace z tištěných i elektronických zdrojů, v menší míře jsou popisované skutečnosti doloženy také výpověďmi respondentů – pamětníků.

Druhá kapitola Martiny Bocánové je zasvěcena sociálním problémům a způsobům, které přispívaly k jejich řešení. Vzhledem ke vzdálenější poloze od centra města představovala Kopánka v minulosti de facto samostatnou čtvrť, kde dlouho nefungovala jakákoli základní občanská vybavenost, a to včetně kostela či alespoň modlitebny. Kopánka byla známá pro svoji katastrofální životní úroveň, kdy se lidé tísnili ve vyřazených vlakových vagoncích či chatrčích z nepálených cihel a zbytkových plechů. Bocánová opakovaně poukazuje na tragické podmínky, v nichž se pokoušeli přežívat dospělí a vyrůstali zde podvyživené děti, přičemž v této souvislosti zmiňuje aktivity trnavských dobročinných spolků. Jak je však z textu patrné, zásadní změnu přinesl až příchod Salesiánů, kteří v Kopánce vybudovali ve 40. letech 20. století kostel a oratorium a začali se systematicky věnovat práci s mládeží. Dále autorka popisuje významný moment v historii Kopánky, kterým bylo přistěhování rodin z Oravy. V této kapitole jsou v mnohem větší míře využity informace od respondentů, které text zajímavým způsobem oživují. Domnívám se však, že zejména úvodní část kapitoly, věnovaná charakteristice trnavské spolkové činnosti, mohla být o něco zkrácena, a to vzhledem k tomu, že z ní není patrné bezprostřední napojení na problematiku řešení sociálních problémů v předmětné čtvrti.

Závěrečná stat' Martina Priečka sumarizuje pohled na sídelně-urbanistickou transformaci Kopánky. Autor načrtává stavební vývoj čtvrti, analyzuje a zasazuje do širšího kontextu dobové katastrální mapy a charakterizuje proměny lokality v druhé polovině 20. století, kdy zde vzniklo rozsáhlé sídliště. Zejména znalci Kopánky jistě ocení tabulku s názvy ulic, kde je přehledně zachycen vývoj jednotlivých uličních jmen v čase. Textu naopak neprospívá, že autor (s. 117 a 120) cituje vybrané fragmenty stejných výpovědí informátorů, které využívá v předešlé kapitole i M. Bocánová.

Z pohledu čtenáře odborníka i laika do jisté míry narušuje plynulost textu knihy jeho určitá vnitřní nesoudržnost a nižší míra koherence. Jistě by bylo možné vypustit opakování informace o tom, z jakého důvodu se Kopánce říkávalo Execír, a nebo zvážit celkové uspořádání kapitol i podkapitol (oddíl o urbanistickém vývoji čtvrti by klidně mohl být úvodním textem knihy). Navzdory těmto výtkám však monografie o Kopánce, také díky množství fotografií, představuje přínosný střípek do mozaiky trnavské městské historie a najde svoje místo v knihovnách těch obyvatel Trnavy, kteří se zajímají o dějiny svého města. Je pěkným příspěvkem k dosud zcela opomíjenému tématu trnavské regionální historie, a sice vyloučené lokalitě, která se však svým charakterem hluboce zapasala do mentální i skutečné mapy Trnavy. Osobně považuji za nejzajímavější

MEMO 2018/2

momenty knihy pasáže odkazující na tíživé životní podmínky obyvatel čtvrti, které jsou dokumentovány pomocí výpovědí pamětníků i zpráv z místního dobového tisku. V tomto ohledu by kniha mohla posloužit také jako materiál pro komparaci s podobnými lokalitami v jiných městech či regionech v daném období.